

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Aşağıdaki sorularımın, **Ticaret Bakanı Ömer Bolat** tarafından Anayasanın 98 ve İç Tüzüğü'nün 96. ve 99. Maddeleri gereğince yazılı olarak cevaplandırılmasını arz ederim.

Öznur Bartin
Hakkâri Milletvekili

Hakkâri ilimiz, İran ve Irak ile olan sınır komşuluğu sayesinde bölgesel ticaret, lojistik, turizm ve ekonomik iş birliği bakımından önemli bir potansiyele sahiptir. Ancak bu potansiyelin kent halkının refahına, istihdama ve üretime dönüşebilmesi için sınır kapılarının yalnızca geçiş ve gümrük denetimi yapılan noktalar olarak değil; ekonomik, toplumsal ve kültürel etkileşimi güçlendiren, gerekli kamu hizmetleriyle donatılmış alanlar olarak ele alınması gerekmektedir.

Bu sorumluluğun yerine getirilmediğini gösteren güncel örneklerden biri, Çukurca ilçesindeki Üzümlü Sınır Kapısı'nda yaşanan sorunlardır. 10 Ekim 2026 tarihli yerel basın haberlerinde, sınır kapısının her iki tarafında çöp birikintileri, çöp konteynerlerinin yetersizliği ve açıkta akan kanallar bulunduğu; geçiş yapan üç turistin eşek arıları tarafından sokulduğu bildirilmiştir. Bu iddialar, yetkili kurumlar tarafından yapılacak incelemelerle açıklığa kavuşturulması gereken çevre, hijyen ve halk sağlığı sorunlarına işaret etmektedir. Sınır geçişlerinde temel temizlik ve güvenlik koşullarının sağlanması, kamu hizmetlerinin asgari gereği ve insan onuruna yakışır yaşamın bir parçasıdır.

Sorunlar Üzümlü ile sınırlı değildir. Yüksekova'daki Esendere Sınır Kapısı'nda ticaretin önündeki kota ve bürokratik engellere ilişkin şikâyetler, sınır ticaretinin öngörülebilir ve adil kurallarla yürütülmesi ihtiyacını ortaya koymaktadır. Derecik Sınır Kapısı'nda ise ticari araç geçişleri, ithalat-ihracat işlemleri ve fiziki altyapısının mevcut durumu açıklığa kavuşturulmalı; kapasitenin artırılması için somut bir takvim ortaya konulmalıdır.

Türkiye İstatistik Kurumunun 2025 yılı il düzeyindeki işgücü istatistiklerine göre Hakkâri, yüzde 13,8 ile iller arasında en yüksek işsizlik oranına, yüzde 32,9 ile en düşük istihdam oranına sahiptir. Bu veriler, kentte üretim ve istihdam olanaklarını genişletecek kamusal yatırımların önemini ortaya koymaktadır.

Sınır ticaretinin canlandırılması; küçük esnafın, yerel üreticilerin ve emekçilerin geçim olanaklarının güçlendirilmesi, gençler için istihdam yaratılması ve bölgesel eşitsizliklerin azaltılması bakımından önem taşımaktadır. Bunun için çevre ve halk sağlığını koruyan altyapı yatırımlarının, şeffaf gümrük uygulamalarının, ulaşım bağlantılarının ve kurumlar arası eşgüdümün birlikte planlanması gerekmektedir. Demokratik, ekolojik ve yerinden kalkınmayı esas alan bir yaklaşım, sınır bölgelerini yalnızca güvenlik ve denetim alanları olarak değil, toplumsal ilişkilerin ve barışçıl ekonomik etkileşimin gelişebileceği ortak yaşam alanları olarak görmeyi gerektirir.

Bu çerçevede, Hakkâri'deki üç sınır kapısının mevcut durumunun kapsamlı biçimde değerlendirilmesi, çevresel ve yapısal eksikliklerin giderilmesi, sınır ticaretinin canlandırılması ve kentin ekonomik potansiyelinin açığa çıkarılması için gerekli altyapı yatırımlarının somut hedefler ve takvim doğrultusunda hayata geçirilmesi amacıyla ilgili bakanlıkların gerekli idari ve kurumsal girişimlerde bulunması gerekmektedir.

Bu bağlamda;

1. Esendere, Üzümlü ve Derecik sınır kapılarında 2021-2025 yıllarında ve 2026 yılının ilk dokuz ayında gerçekleşen yolcu geçişi, ticari araç geçişi, ithalat ve ihracat işlem sayıları ile dış ticaret hacmi ne kadardır? Verilerin sınır kapısı, yıl ve işlem türü bazında açıklanması mümkün müdür?
2. Her üç sınır kapısında gümrük hizmetlerinin yürütülmesi için tahsis edilen personel sayısı, günlük işlem kapasitesi, çalışma saatleri ve mevcut fiziki olanaklar nelerdir? Personel, teknik donanım, bekleme alanı veya hizmet kapasitesi yetersizliği nedeniyle ticari işlemlerde gecikme yaşanmakta mıdır?
3. Esendere Sınır Kapısı'nda sınır ticareti kapsamında uygulanan miktar ve değer sınırlamaları, ürün grubu kısıtlamaları ve diğer idari koşullar nelerdir? Bu uygulamaların hukuki dayanakları, belirlenme ölçütleri ve gözden geçirilme usulleri nelerdir? Bölge esnafının ticari faaliyetlerini kolaylaştırmak amacıyla mevcut düzenlemelerin yeniden değerlendirilmesi planlanmakta mıdır?
4. Derecik Sınır Kapısı'nda ticari araç geçişlerinin ve ithalat-ihracat işlemlerinin mevcut hukuki ve fiilî durumu nedir? Ticari işlemlerin geliştirilmesi önünde Bakanlığınızın görev alanına giren fiziki, teknik ve idari engeller nelerdir? Bu engellerin giderilmesi amacıyla hazırlanan çalışma ve yatırım takvimi bulunmakta mıdır?
5. Üzümlü Sınır Kapısı'nın gümrük sahasında temizlik, atık toplama, tesislerin bakımı ve temel hizmetlerin sağlanması bakımından Bakanlığınıza bağlı birimlerin sorumlulukları nelerdir? Basına yansıyan çevre ve bakım sorunları hakkında inceleme yapılmış mıdır? Bakanlığınızın sorumluluğuna giren eksikliklerin giderilmesi için hangi tedbirler alınmış veya planlanmıştır?
6. Esendere, Üzümlü ve Derecik sınır kapılarında ticari işlemlerin tamamlanması için geçen ortalama süreler, araç bekleme süreleri ve gümrük işlemlerine ilişkin başvuru veya şikâyet sayıları nedir? Bu göstergelerin yıllara göre değişimi nasıldır? İşlem sürelerini kısaltmaya yönelik somut bir performans programı uygulanmakta mıdır?
7. Hakkâri'deki üç sınır kapısının fiziki ve teknik altyapısının geliştirilmesi amacıyla 2021-2026 döneminde Bakanlığınızca gerçekleştirilen yatırımlar nelerdir? Her bir proje için ayrılan ödenek, gerçekleştirilen harcama, tamamlanma durumu ve gelecek dönem yatırım planı nedir?
8. Hakkâri'de faaliyet gösteren küçük esnafın, yerel üreticilerin, tarımsal işletmelerin ve kooperatiflerin sınır ticaretinden daha fazla yararlanabilmesi için Bakanlığınızca yürütülen destek ve kolaylaştırma programları nelerdir? Bu programlardan yararlanan işletme sayısı, sağlanan destek tutarı ve yerel istihdama ilişkin sonuçlar nelerdir?

9. Esendere, Üzümlü ve Derecik sınır kapılarında gümrük işlemlerinin dijitalleştirilmesi, belgelerin sadeleştirilmesi, işlemlerin öngörülebilir hâle getirilmesi ve ticari araç geçişlerinin kolaylaştırılması için hangi uygulamalar yürürlükte? Bölge esnafının ve ticaret odalarının bu düzenlemelere ilişkin taleplerini iletebileceği düzenli bir istişare mekanizması mevcut mudur?
10. Hakkâri'nin sınır ticareti ve lojistik kapasitesini geliştirmek üzere Bakanlığınızca hazırlanmış veya hazırlık aşamasında olan bir eylem planı bulunmakta mıdır? Böyle bir plan kapsamında üç sınır kapısının kapasitesinin artırılması, yerel işletmelerin ticarete katılımı, istihdam yaratılması ve yatırımların takibi için belirlenen hedefler, finansman kaynakları ve uygulama takvimi nedir?